

Připomínky veřejného ochránce práv

k návrhu vyhlášky, kterou se mění vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění vyhlášky č. 116/2011 Sb., a vyhláška č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných, ve znění vyhlášky č. 147/2011 Sb.

OBECNÉ PŘIPOMÍNKY:

K bodu: Odůvodnění návrhu vyhlášky, obecná část

Jako přednostní problém vyplývá z předkládaného návrhu nevyhovující stávající právní úprava vyhlášky č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění vyhlášky č. 116/2011 Sb. (dále jako „vyhláška o poradenských službách“). Dále jím navrhovatel míní ošetřit některé otázky upravené vyhláškou č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných, ve znění vyhlášky č. 147/2011 Sb. (dále také „vyhláška o vzdělávání žáků se SVP“).

Iniciativu předkladatele vítám, jelikož se s oběma okruhy otázek setkávám při šetření podnětů z oblasti školství a rovného zacházení. Mám však několik konkrétních připomínek, které, dle mého přesvědčení, povedou v praxi k lepšímu naplnění rovného přístupu dětí ke vzdělání a výkonu rozsudku Evropského soudu pro lidská práva *D. H. a ostatní vs. Česká republika*.

KONKRÉTNÍ PŘIPOMÍNKY:

K čl. I

Pracovníci poradenských zařízení i odborné asociace namítají nedůvodnost úpravy, podle níž se má každý žák se zdravotním postižením podrobovat každoročně diagnostice. S kritikou, že je zmíněná úprava nadbytečná a nevhodná a vede k ještě vyšší vytiženosti poradenských zařízení, než jakému čelila před touto úpravou, se ztotožňuji.

Předkládaný návrh vyhlášky však zároveň snižuje záruky ochrany, které byly dosaženy vyhláškou č. 116/2011 Sb., u dětí s lehkým mentálním postižením, které jsou z pohledu judikatury Evropského soudu pro lidská práva jednou z nejohroženějších skupin při realizaci práva na vzdělání. Jinými slovy řečeno, stát musí v právním řádu zakotvit takové záruky, aby nedocházelo k umisťování zdravých dětí mimo hlavní vzdělávací proud. Pokud k uvedenému pochybení dojde anebo se situace dítěte změní, musí disponovat nástroji, jak uvedenou situaci napravit. Právní úprava obsažená v návrhu takové kontrolní nástroje ale neobsahuje, neboť

doporučení školského poradenského zařízení ke vzdělávání dítěte s lehkým mentálním postižením nebude časově ohraničeno. Může tak nastat situace, kdy sice mělo proběhnout nové vyšetření, ale z nejrůznějších důvodů neproběhlo, a dítě lze i nadále vzdělávat podle redukovaného vzdělávacího programu. Vzhledem ke skutečnosti, že rozvíjení vzdělávacího potenciálu znevýhodněného dítěte se zapojením podpůrných a vyrovnávacích opatření může v čase měnit, navrhuji stanovit, aby právě u dětí s lehkým mentálním postižením byla platnost doporučení omezena maximálně na jeden rok.

K případným námitkám, že je s dětmi s lehkým mentálním postižením zacházeno rozdílně než s jinými dětmi (středně či těžce lehce mentálně postiženými) uvádím, že rozdílné zacházení lze odůvodnit legitimním cílem a prostředky zvolené k takovému rozdílnému zacházení musí být přiměřené a nezbytné. S ohledem na přetrvávající nedostatky v českém základním školství v oblasti nediskriminace a závazky České republiky plynoucí z ratifikovaných mezinárodních smluv je nutné takové rozdílné zacházení na dobu nezbytně nutnou zavést a toto opatření pečlivě monitorovat.

Novou formulaci ustanovení § 1 odst. 5 vyhlášky o poradenských službách nechávám na předkladateli.

Tato připomínka je zásadní.

K čl. II, bodu 3. návrhu vyhlášky

Podle stávající úpravy § 10 odst. 2 věty první vyhlášky o vzdělávání žáků se SVP lze do třídy nebo studijní skupiny pro žáky se zdravotním postižením zařadit také žáky s jiným typem zdravotního postižení nebo se zdravotním znevýhodněním.¹ Článkem II, bodem 3. navrhované vyhlášky se citované ustanovení mění tak, že má dojít k vypuštění spojení „*nebo se zdravotním znevýhodněním*“.

S vypuštěním spojení „*nebo se zdravotním znevýhodněním*“ souhlasím, neboť stávající právní úprava není v souladu se zákonem č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „školský zákon“), a nejlepším zájmem takového žáka.

Je ale třeba blíže posoudit dopad navrhované podoby ustanovení § 10 odst. 2 vyhlášky o vzdělávání žáků se SVP. Zmíněnou pochybnost totiž lze vznést i k možnosti vzdělávat spolu ve třídě (studijní skupině) i žáky různých postižení, především pak mentálního postižení. Podle znění, které předkládá navrhovatel, totiž nadále bude možné například ve třídě mentálně postižených žáků vzdělávat žáka s tělesným postižením, jehož intelektové schopnosti jsou ve standardním pásmu, a je tudíž vzděláván podle Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání.² Vyhláška, ani její navrhovaná změna, nerozlišuje mezi tělesným, smyslovým či mentálním postižením, přitom jak vyplývá z odborných vyjádření, společně

¹ Jak vyplývá z ustanovení § 16 odst. 3 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů, jsou zdravotním znevýhodněním (ve srovnání s postižením) méně závažné zdravotní oslabení nebo dlouhodobá nemoc, tzn. méně závažné poruchy zdraví.

² A nikoliv podle přílohy k tomuto programu, která je určena pro žáky s lehkým mentálním postižením.

vzdělávání žáků s různými typy postižení není vždy v souladu s jejich nejlepším zájmem.

S ohledem na potřebu zajištění maximálních vzdělávacích možností všech žáků navrhuji novelizované ustanovení § 10 odst. 2 vyhlášky o vzdělávání žáků se SVP změnit tak, že se vedle vypuštění možnosti vřazení zdravotně znevýhodněného žáka mezi žáky s postižením ponechá možnost vzdělávat zde žáka s jiným typem postižení, ovšem výhradně tedy, odpovídá-li to jeho nejlepšimu zájmu.

Navrhuji následující znění: *„Do třídy nebo studijní skupiny zřízené pro žáky se zdravotním postižením mohou být na základě žádosti zletilého žáka nebo zákonného zástupce žáka a písemného doporučení školského poradenského zařízení zařazeni i žáci s jiným typem zdravotního postižení, pokud takový postup zohledňuje jejich vzdělávací potřeby a odpovídá jejich nejlepšimu zájmu.*

Tato připomínka je zásadní.

K čl. III, bodu 1. a 2., tj. k přechodným ustanovením návrhu vyhlášky

S přechodnými ustanoveními návrhu vyhlášky nesouhlasím (pominu-li nejasnost užitých vět). Předkladatel nijak nezdůvodňuje, proč odlišně zachází se skupinou žáků se zdravotním znevýhodněním a žáků se sociálním znevýhodněním. Má-li být návrh vyhlášky rychlou reakcí na protiprávní stav (stávající znění vyhlášky je v rozporu se školským zákonem), je nutné, aby obě skupiny žáků byly ze škol, tříd a skupin, které byly zřízeny pro žáky s postižením, vyčleněny co nejdříve. Jako jediné řešení vidím zarámování postupného přesunu jediným datem, nejlépe dnem 31. srpna 2014. Pokud by měl předkladatel za to, že ke konsolidování zákonného stavu je potřebná delší lhůta, měl by ji v důvodové zprávě pečlivěji odůvodnit a doprovodit statistickými údaji.

Tato připomínka je zásadní.

V Brně dne 4. října 2013

JUDr. Pavel Varvařovský v. r.
veřejný ochránce práv